

**KONSULTANT WOJEWÓDZKI
W DZIEDZINIE PIELĘGNIARSTWA GERIATRYCZNEGO**
dr n. med. Magdalena Sylwia Kamińska

Samodzielna Pracownia Opieki Długoterminowej i Medycyny Paliatywnej, Katedra Medycyny Społecznej, Wydział Nauk o Zdrowiu, Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie,
ul. Żołnierska 48, 71-210 Szczecin,
tel. 091 48 00 976, e-mail: magdalena.kaminska@pum.edu.pl

Szczecin, 02.06.2023 r.

**STANOWISKO KONSULTANTA WOJEWÓDZKIEGO DLA OBSZARU WOJEWÓDZTWA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO W DZIEDZINIE PIELĘGNIARSTWA GERIATRYCZNEGO**

W SPRAWIE

**WYKONYWANIA PROCEDURY PŁUKANIA UCHA PACJENTA PRZEZ PIELĘGNIARKĘ PODSTAWOWEJ
OPIEKI ZDROWOTNEJ (POZ) NA PISEMNE ZLECENIE LEKARZA POZ NA PODSTAWIE TELEPORADY,
BEZ WCZEŚNIEJ PRZEPROWADZONEJ PRZEZ NIEGO OCENY KANAŁU SŁUCHOWEGO PACJENTA**

W odpowiedzi na prośbę o wydanie opinii na temat wykonywania procedury płukania ucha pacjenta (irygacji) przez pielęgniarkę POZ na pisemne zlecenie lekarza POZ na podstawie teleporady, bez wcześniej przeprowadzonej przez niego oceny kanału słuchowego pacjenta, opiniuję jak poniżej.

Analizując standardy przygotowania pielęgniarek do wykonywania zawodu w ramach kształcenia przeddyplomowego należy zauważyć, że szczegółowe efekty kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, na poziomie studiów I i II stopnia pojawiły się dopiero w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2012 r. w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa (Dz.U. 2012, poz. 631 z późn. zm.). Zgodnie z nim absolwent kierunku Pielęgniarstwo na poziomie studiów pierwszego stopnia w ramach nauk w zakresie podstaw opieki pielęgniarskiej nabywa umiejętności wykorzystywania technik „badania fizykalnego do oceny fizjologicznych funkcji skóry, zmysłów, głowy (...), układu mięśniowo-szkieletowego i układu nerwowego” (Zał. Nr 4., lit. A, cz. III, lit. C, C.U51.) oraz wykonywania „płukania oka i ucha” (Zał. Nr 4., lit. A, cz. III, lit. C, C.U22.).

Najnowsze Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lipca 2019 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lekarza, lekarza denty, farmaceuty, pielęgniarki, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty i ratownika medycznego (Dz.U. 2019, poz. 1573 z późn. zm.) także wskazuje, że absolwent kierunku Pielęgniarstwo na poziomie studiów pierwszego stopnia w ramach nauk w zakresie podstaw opieki pielęgniarskiej nabywa umiejętności wykorzystywania technik „badania fizykalnego do oceny fizjologicznych i patologicznych funkcji skóry, zmysłów, głowy (...), układu mięśniowo-szkieletowego i układu nerwowego oraz dokumentować wyniki badania fizykalnego i wykorzystywać je do oceny stanu zdrowia pacjenta” (Zał. Nr 4., lit. A, cz. III.A, pkt. 2., lit. C, C.U45.) oraz wykonywania „płukania jamy ustnej, gardła, oka, ucha, żołądka, pęcherza moczowego, przetoki jelitowej i rany” (Zał. Nr 4., lit. A, cz. III.A, pkt. 2., lit. C, C.U14.).

A zatem pielęgniarki realizujące kształcenie przeddyplomowe przed wejściem w życie przepisów powyższych aktów prawnych mogły nie nabyć kwalifikacji i kompetencji w zakresie płukania ucha, ponieważ kwalifikacje i kompetencje, o których mowa nie były wymagane przepisami prawa.

Co więcej, pielęgniarka POZ, spełniająca wymagania określone Ustawą z dnia 27 października 2017 r. o podstawowej opiece zdrowotnej (Dz. U. 2017, poz. 2217 z późn. zm.), będąca świadczeniodawcą, z którym Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ) zawarł umowę o udzielanie świadczeń z zakresu POZ, albo wykonująca zawód u świadczeniodawcy, z którym NFZ zawarł umowę o udzielanie świadczeń z zakresu POZ, zobowiązana jest do udzielania świadczeń w oparciu o Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie zakresu zadań lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej i położnej podstawowej opieki zdrowotnej (Dz. U. 2019, poz. 2335 z późn. zm.). Rozporządzenie powyższe w części dotyczącej udzielanych świadczeń diagnostycznych przez pielęgniarkę POZ wskazuje na „wykonywanie badania fizykalnego” (zał. Nr 2, lit. A, pkt 3., ppkt. 2.) oraz „ocenę stanu ogólnego świadczeniobiorcy oraz procesu jego zdrowienia” (zał. Nr 2, lit. A, pkt 3., ppkt. 4.). W części dotyczącej udzielanych świadczeń leczniczych nie widnieje w nim jednak procedura płukania ucha.

Warto nadmienić, że zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 28 lutego 2017 r. w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych udzielanych przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego (Dz. U. 2017, poz. 497 z późn. zm.) pielęgniarka jest uprawniona do wykonywania samodzielnie bez zlecenia lekarskiego świadczeń diagnostycznych obejmujących m.in. „wykonywanie badania fizykalnego, jeżeli ukończyła kurs specjalistyczny lub posiada tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa uzyskany po 2001 r., lub ukończyła studia pierwszego stopnia na kierunku pielęgniarstwo, które rozpoczęły się w roku akademickim 2012/2013, lub posiada zaświadczenie o ukończeniu kursu z zakresu badania fizykalnego *Advanced Physical Assessment*” (§ 3, pkt. 2., lit. a).

**KONSULTANT WOJEWÓDZKI
W DZIEDZINIE PIELĘGNIARSTWA GERIATRYCZNEGO**
dr n. med. Magdalena Sylwia Kamińska

Samodzielna Pracownia Opieki Długoterminowej i Medycyny Paliatywnej, Katedra Medycyny Społecznej, Wydział Nauk o Zdrowiu, Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie,
ul. Żołnierska 48, 71-210 Szczecin,
tel. 091 48 00 976, e-mail: magdalena.kaminska@pum.edu.pl

A zatem nie tylko pielęgniarki, które ukończyły studia pierwszego stopnia na kierunku Pielęgniarstwo, rozpoczęte w roku akademickim 2012/2013 mogły nie nabyć kwalifikacji i kompetencji w zakresie płukania ucha, ale także te, które odbyły szkolenie specjalizacyjne przed 2001 r., nieposiadające kursu specjalistycznego w zakresie badania fizykalnego lub zaświadczenia o ukończeniu kursu z zakresu badania fizykalnego *Advanced Physical Assessment* dodatkowo mogły nie nabyć kwalifikacji i kompetencji w zakresie badania fizykalnego by móc samodzielnie dokonać oceny kanału słuchowego pacjenta przed wykonaniem procedury płukania ucha. Jednocześnie należy zauważyć, że pielęgniarki w trakcie realizacji obowiązku stałego aktualizowania swojej wiedzy i umiejętności zawodowych na poziomie kształcenia podyplomowego w ramach kursów: dokształcającego, specjalistycznego, kwalifikacyjnego i/lub szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie pielęgniarstwa rodzinnego, lub też innych form podnoszenia kwalifikacji, nie nabywają umiejętności wykonywania płukania ucha.

Zatem, zgodnie z zapisem Ustawy w dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz. U. 2011, nr 174, poz. 1039 z późn. zm.), pielęgniarka może „odmówić wykonania zlecenia lekarskiego oraz wykonania innego świadczenia zdrowotnego niezgodnego z jej sumieniem lub z zakresem posiadanych kwalifikacji, podając niezwłocznie przyczynę odmowy na piśmie” (Art. 12., ust. 2.), ponadto ma „obowiązek niezwłocznego uprzedzenia pacjenta lub jego przedstawiciela ustawowego bądź opiekuna faktycznego o takiej odmowie i wskazania realnych możliwości uzyskania tego świadczenia u innej pielęgniarki, położnej lub w podmiocie leczniczym” (Art. 12., ust. 3.), a także „w przypadku odstąpienia od realizacji świadczeń zdrowotnych z przyczyn, o których mowa w ust. 2., ma obowiązek uzasadnić i odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej” (Art. 12., ust. 4.).

Ponieważ procedura płukania ucha, o której mowa, dotyczy najczęściej osób starszych należy zauważyć, że w tej grupie pacjentów świadczenie takie należy wykonywać ze szczególną starannością ze względu na wielochorobowość, wielolekowość, oraz inwolucyjne zmiany starcze. Ponadto, świadczenie to obarczone jest dużym ryzykiem skutków ubocznych i powikłań, ze szczególnym uwzględnieniem ryzyka perforacji błony bębenkowej, a sytuację dodatkowo komplikuje fakt realizacji tego świadczenia w miejscu zamieszkania świadczeniobiorcy. W tym przypadku niezbędne jest posiadanie przez pielęgniarkę specjalistycznej wiedzy o odrębnościach wieku podeszłego i umiejętności wykorzystania tej wiedzy w praktyce. Warto jednak przypomnieć, że zgodnie z ustawą o zawodach pielęgniarki i położnej „w przypadku uzasadnionych wątpliwości pielęgniarka ma prawo domagać się od lekarza, który wydał zlecenie, by uzasadnił potrzebę jego wykonania. (Art. 15., ust. 3.). Tym bardziej, że zgodnie z wyżej wspomnianą ustawą pielęgniarka wykonuje zawód „z należytą starannością, zgodnie z zasadami etyki zawodowej, poszanowaniem praw pacjenta, dbałością o jego bezpieczeństwo, wykorzystując wskazania aktualnej wiedzy medycznej oraz pośrednictwo systemów teleinformatycznych lub systemów łączności (Art. 11., ust. 1.).

Biorąc pod uwagę powyższe, w mojej opinii, w przypadku braku kwalifikacji, kompetencji oraz doświadczenia, pielęgniarki POZ, mając na względzie dobro i bezpieczeństwo pacjenta, mają prawo odmówić wykonania świadczenia w postaci płukania ucha pacjenta na pisemne zlecenie lekarza POZ na podstawie teleporady, bez wcześniej przeprowadzonej przez niego oceny kanału słuchowego pacjenta.

Konsultant Wojewódzki
dla Obszaru Województwa Zachodniopomorskiego w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego

KONSULTANT WOJEWÓDZKI
dla obszaru województwa zachodniopomorskiego
w dziedzinie pielęgniarstwa geriatrycznego

dr n. med. Magdalena Kamińska

dr n. med. Magdalena Sylwia Kamińska